

Bij de voorstelling van Haendel's L'Allegro, il Penseroso ed il moderato

Een ballet voor 21ste Eeuw?

Met bijzonder veel spanning werd uitgekeken naar het eerste optreden van de als wonderboy aangekondigde jonge Amerikaanse choreograaf Marc Morris en zijn nieuwe Monnaie Dance Group, de feitelijk opvolgers van Het Ballet van de Twintigste Eeuw van Maurice Béjart.

BIJ het begin, met zijn grootse „Le Sacre du Printemps” zorgde Béjart in de danswereld, voor een aard-verschuiving, en werd Brussel, voor een paar decennia, een centrum van vernieuwing en uitstraling. Maar het is onmogelijk als choreograaf, dertig jaar lang, grensverleggend (geniaal) te zijn; en ook de gevoeligheden der tijden veranderen.

Na Béjart

Met de komst van directeur Gerard Mortier, nam de opera de takkel van herbronning en vernieuwing over. Béjart voelde de hete adem in zijn nek, en de tanende belangstelling voor zijn werk vaststellende, week hij eensklaps uit naar Lausanne, om daar naar een nieuw (?) elan te zoeken. Wellicht te vergeefs, want Béjart heeft zijn grote tijd gehad met zijn machtige patetiek, zijn grootse liturgieën, zijn Oosterse filosofieën en zijn wereldboodschappen, waarmee hij voor de zestiger en zeventiger jaren een profiel uittekende.

Maar, zoals dat in de geschiedenis altijd gaat, onderspoelen (eerst nog onzichtbaar) nieuwe subkulturen de geïncubeerde cultuur, om nadien zelf toonaangevend te worden.

Welke subcultuur laat zich aanvoelen als de cultuur van de komende tijd? Welke nevelen omsluisen vooralsnog aan de horizon het gelaat van de eenentwintigste eeuw? Wordt, ondanks alle doemdenken, met het magische jaar 2000 „een nieuwe lente en een nieuw geluid”, dit wil zeggen, een nieuwe cultuur aangekondigd die samenvalt met een *wordend* nieuwe wereldbeeld?

De metafoor van het spel

Wie de jongste tijd de geschriften leest van de grote Vlaamse cultuurfilosof Max Wildiers, wordt almaar opnieuw meegevoerd naar een hoogte vanwaar hij als in een vergezicht vanuit het verleden de toekomst leert peilen. Dit kosmologische vergezicht beschrijft Wildiers ondermeer in zijn essay *De Macht der Metaforen*. Zeer kort samengevat komt het hier op neer:

Door de Grieken werd de wereld aanzien als een *kunstwerk* (en hun beschaving vierde het ideaal van de schoonheid); voor de Middeleeuwen was de wereld een *ladder* naar God (het primaat van het geloof); de moderne tijd beschouwde de wereld en het heelal als een *machinaal raderwerk* (het tijdperk van het positivistische denken, beginnende bij Descartes, Newton en Darwin). Dit mechanistische wereldbeeld heeft tot op vandaag stand gehouden, en leidde tot de economische en ekologische disharmonie van onze materialistische geïndustrialiseerde welvaartsstaten, met hun ongebreidelde hebzucht en hun drang naar macht.

De moderne natuurwetenschappen, die precies toen aan de basis lagen van wat heden tot een katastrofe uitgroeide, ontdekken *vandaag* — paradoxaal genoeg — de indicatoren van een nieuw wereldbeeld: geleerden als bvb. de Belgisch-Russische Nobelprijswinnaar Prigogine, poneeren voor een nieuw wereldbeeld, de metafoor van het *spel*. Dit wil zeggen dat zij binnen de natuurkundige wetten, ruimte voor verrassende vrijheid ontdekken, en wel zo, dat de natuur en de kosmos zich niet gedraagt volgens de ijzeren logica van een raderwerk, maar eerder volgens de regels van het spel, waarbinnen „de

vaste gegevens” ruimte is voor improvisatie, interpretatie en spiritualiteit, zoals bijvoorbeeld de barokmuziek of de jazz binnen de regels van hun spel deze vrijheid voorzien voor hun uitvoerders.

Vanuit deze nieuwe natuurkundige kijk op de kosmos, wordt de wereld opnieuw aangevoeld als een kunstwerk, en wordt het ideaal van de schoonheid opnieuw naar het vóórplan geschoven, met daaruit voortvloeiend de ultieme hoop: dat een nieuw harmoniemodel tot stand wordt gebracht tussen de esthetische, etische, technologische en economische waarden.

Zo wordt de profetie die Dostojewskij in vorige eeuw reeds aanhief „Schoonheid zal de wereld redden”, dringende boodschap, want... indien dit nieuwe harmonie-model niet wordt gevonden (aldus de geleerden), ziet de toekomst van onze planeet er hopeloos somber uit.

Marc Morris

Maar er is hoop, aldus Max Wildiers, en hij wijst op verrassende tekens. In dit verband citeert hij telkens opnieuw de grote cultuurfilosof Karl Popper, die „vandaag in de groeiende belangstelling voor klassieke muziek, vooral voor barokmuziek, één der meest hoopvolle aanwijzingen ziet voor de verandering der geesten”.

Vanuit deze ongewoon-lange inlei-

ding is de verbinding met het nieuwe ballet van De Munt, binnen de kortste tijd zo tot stand te brengen:

In zijn interview in „De Munt-Magazine” verklaart de jeugdige Morris, ter gelegenheid van zijn eerste optreden: „Ik heb een ware passie voor barokmuziek! Er is iets ongelooflijk volmaaks in dat repertoire. De mensen zien er heel dikwijls slechts een lichte frivole kunst in. Dat is dom! De barokmuziek, en in het bijzonder de vokale muziek zoals van Bach of Haendel, is een zeer directe kunstvorm. Men ontmoet deze vormelijke volmaaktheid niet meer in de hedendaagse muziek. De barokmuziek is voor ons, dansers, een zeer bevrijdende vorm”.

Vanuit deze passie ligt het voor de hand dat Morris precies op muziek van Haendel zijn „dansfeest” wou openen.

En een feest werd dit eerste optreden! Niet in de lijn der klassieke verwachtingen, maar in de lijn van de metafoor van het puurste spel!

Wij hebben geen enkel element van „show” gezien, geen akrobatieën van fenomenale dansatleten, geen bravoure van sterddansers, geen perfect raderwerk en evenmin wereldomvattende filosofieën of boodschappen, maar... een „speelplaats” vol dansende kinderen waarin iedereen, binnen de regels van het spel, een soort eigen spel speelde, en allen samen het spel... dat aan „het altijd” der dingen opnieuw een *lente-jong* aangezicht gaf.

Het is moeilijk dit twee uur durend „dansteest” te beschrijven, maar dit leest voor mijzelf samenvattend, sta ik verstand over het complexe geheel dat deze dansgroep zo ongecompliceerd wist te brengen: het sloeien van kinderen die vliegertje spelen, vogeltje vliegen, paardje rijden; ligu-

ren uit Russische volksdans, Ierse reidans, rituele gebaren uit Griekse koren, of uit de nobele renaissance- of barokdanskunst; en dit alles opgehoogd met de vocabularium van het klassieke ballet, en gevestigd met het elan van de moderne dans... en dit op sublieme muziek van Haendel, maar zo muzikaal gedanst dat het leek of de dansers tevens de zangers, de violen, de blazers of de pauken waren...

Herinneringen aan mijn kindertijd waren even nabij als *verbindingen* met paradijs-dansen geschilderd door Fra Angelico, Botticelli en Rubens. In éénklank hiermee vermeld ik het prachtig-eenvoudige decor van Adrianna Lobel, en de pastelachtige kleding ontworpen door Christine Van Loon.

In deze frisse syntese van *kind* en *cultuur*, verbindt Morris op zijn manier de moderne dans opnieuw met „het eerste”, nl. *Hel Spel*, dit wil zeggen dat hij „de bezwerende tekens” opnieuw „spelenderwijze” formuleert.

Zo gezien is het werk van Morris in de frisse betekenis van het woord, religieus (religie = verbinden met de oergrond).

Dit gevoel, opnieuw te beginnen, opnieuw (heel even) geboren te worden, hebben zeer velen bij de voorstelling ervaren als een lente-beleven, een soort paradijs-vreugde. Schoonheid en vreugde mogen opnieuw!

Muze

Wat mij fascineert is de jeugd die deze dans uitstraalt, en het appel van de jeugd zelf, die — op zoek naar waarden — zichzelf herkent in wat De Munt brengt.

De verleden jaar gestichte vereniging Muze, uitsluitend voor jongeren,

heeft in De Munt haar eigen abonnementslag en haar eigen voorstellingen zo meteen volgeboekt. Het is een hoopgevend schouwspel hun entoesiasme (cfr. Wildiers-Popper) in symbiose te zien met de muziek, de dans en de opera. Het debanaliseringproces dat De Munt piloteert, versterkt als referentiepunt, wat gebeurt in het hele land: als nooit voordien wordt muziek gemaakt gedanst en geschilderd door zoveel vooral jongere kunstenaars, die bedanken voor een beschaving van *lofter* materialistisch winstbejag.

Besluitend kunnen wij stellen, dat de lijne neus en het bijzondere oog van Munt-directeur Mortier wellicht vóór de anderen heeft voorzien wat vibreert in de morgenstond van de komende eeuw.

Verleden jaar hebben wij, in regie van de jonge New Yorkse regisseur Peter Sellars, Haendel's opera *Julius Caesar in Egypte* beleefd als een actuele gebeurtenis, waarin de metafoor van *Hel Spel* hoogtij vierde. In het verlengde daarvan kondigt de *Marc Morris Monnaie Dance Group* zich aan als een Ballet voor de eenentwintigste eeuw.

In dit ballet wordt het leven niet zozeer „ondervraagd” vanuit hoogdravende filosofische denkpatronen, maar opnieuw „gevierd” vanuit de maastroom van het bestaan, als een paradijs-ervaren. Dit ervaren verbindt vandaag verleden en toekomst. Want met Haendel en Morris herontdekken wij onze barokdichter Vondel...

Herlees in zijn „Adam in ballingschap”, hoe de reien, Adam en Eva in het paradijs begroetend „...met de voeten kringen weven, dat de paradijsgrond dreunt”.

Harrold Van de Perre

Nog op 8, 14, 17, 20 december om 20u. en op 11 dec. om 15u.

Plaatsbespreking Opera-Ballet: De Munt, van maandag tot en met zaterdag van 11 tot 18u. Tel. 02/219.63.41.